

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEKİ KAYGI DÜZEYLERİ*

EXAMINATION OF SCIENCE PROSPECTIVE TEACHERS' OCCUPATIONAL ANXIETY LEVELS

Murat SADIKOĞLU**

Gamze HASTÜRK***

Oğuzhan POLAT

Öz.

Bu çalışma, fen bilimleri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde; cinsiyet, ailede öğretmen bulunması durumu, adayın bulunduğu sınıf seviyesi, KPSS kursuna gitme durumu ve akademik başarı düzeyi değişkenlerinin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olup olmadığı incelenmiştir. Verilerin toplanmasında Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmaya Amasya Üniversitesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi fen bilgisi öğretmenliği programlarında öğrenim görmekte olan 426 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırma nicel araştırma desenlerinden olan tarama deseninde tasarlanmış ve yürütülmüştür. Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları; öğretmen adaylarının genel mesleki kaygı düzeylerinin oldukça düşük olduğunu, ekonomik sosyal merkezli kaygı düzeylerinin orta seviyede olduğunu ve atanma merkezli kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçları, mesleki kaygı düzeyinin cinsiyet ve akademik başarı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Kaygı, Öğretmen Adaylarının Kaygıları, Fen Bilimleri Öğretmen Adayları, Öğretmen Yetiştirme.

Abstract

This study was carried out to determine the levels of pre-service science teachers' anxiety levels towards the teaching profession. It was examined whether the pre-service teachers' occupational anxiety levels differed significantly according to gender, class level, the presence of teacher in the family, the status of following KPSS course and academic achievement variables. For data collection, the "Occupational Anxiety Scale for Pre-Service Teachers" developed by Cabı and Yalçınalp (2013) and 'Personal Information Form' developed by the researcher were used. 426 pre-service teachers studying in the science education programs of Amasya University and Gaziosmanpaşa University participated in the study. The study was designed and conducted in literature review in quantitative study. The data were analyzed by SPSS 22.0 package program. The results of the study showed that pre-service teachers' total occupational anxiety levels were low, socio-economic anxiety levels were moderate, and appointment related anxiety levels were high. The results of the study revealed that the occupational anxiety levels differed significantly according to gender and academic achievement variables.

Keywords: Occupational Anxiety, Prospective Teachers' Anxieties, Science Prospective Teachers, Teacher Training.

1.Giriş

İnsan doğasının ayrılmaz bir parçası olan kaygı kavramının tam anlamıyla tanımlanması oldukça güçtür. Bununla birlikte kavram üzerine yapılan farklı tanımlar bulunmaktadır. Enç (1974) kaygıyı, güçlü bir istek ya da dürtünün amacına ulaşamayacak gibi gözüktüğü durumlarda beliren tedirgin edici bir his olarak tanımlar. Gençtan'a (1984) göre kaygı, yaklaşan bir tehlikenin söz konusu olduğu durumlarda gösterilen içsel bir tepkidir. Cüceloğlu (2016) üzüntü, korku, sıkıntı, başarısızlık, acizlik, sonucu bilememe ve yargılanma gibi farklı hisleri içerisinde barındıran bir his olarak ifade eder kaygıyı. Köknel (1998) ise kaygıyı, içsel alandan bedensel alana doğru yayılan belirtilere sahip bir his olarak nitelendirir. Bununla birlikte kaygı hissi bireylerde içsel ve bedensel belirtilerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kaygının sebep olduğu içsel belirtiler arasında; ani sinirlenme, aşırı tepkide bulunma, baş edememe, korku, panik, stres, şaşkınlık, tedirginlik, telaş, umutsuzluk, utanç ve ürkme yer almaktadır. Bedensel belirtiler ise; nefes darlığı, nefes alıp vermede düzensizlik, terleme, kalp çarpıntısı, bel ağrısı, mide rahatsızlıkları, sürekli

* Bu çalışma Oğuzhan POLAT tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü.

*** Dr. Öğr.Üyesi., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, gamzeyalvac@gmail.com

yorgunluk, sürekli baş ağrısı, uykusuzluk, halsizlik, baş dönmesi ve ağız kuruluğudur (Cüceloğlu, 2016; Deniz & Üldaş, 2008; Köknel, 1998). Kaygı hissinin sahip olduğu olumsuz içsel ve bedensel tepkilerin, insan hayatını olumsuz yönde etkilemesi ve yaşam kalitesini düşürmesi oldukça olası görülmektedir.

Öğretmen adayları, göreve başlamaları durumunda toplumun ihtiyaç duyduğu sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde doğrudan etkili olacak kişilerdir. Kaygı hissi, bireylerin yaşam kalitesini, ruh ve beden sağlığını etkileyebilecek olumsuz belirtilere sahip bir his olarak değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının kaygıları önem arz etmektedir. Öğretmen adaylarının kaygıları arasında mesleki kaygılar da yerini almaktadır. Fuller (1969) öğretmenlerin mesleki kaygılarını ben merkezli, görev merkezli ve öğrenci merkezli kaygılar olarak sınıflandırmıştır. Ben merkezli kaygılar; öğretmenin yeterli alan bilgisine sahip olması, yeterli pedagojik bilgiye sahip olması, duygusal yönden dengeli olması, objektif olması, başarı beklentisi gibi özelliklerle ilişkilidir ve mesleğini başarıyla sürdürüp sürdüremeyeceği problemi üzerinde yoğunlaşır. Bireyin kişisel özelliklerinin mesleğe yatkınlığı ile ilişkilidir. Görev merkezli kaygılar; öğretmenin alanındaki gelişme ve yenilikleri takip ederek bunları uygulama, iş birliğine açık olma, kendini yenileyebilme gibi özelliklerle ilişkilidir ve öğretmenlik mesleğini etkili ve yeterli bir şekilde icra edebilmek üzerinde yoğunlaşır. Öğrenci merkezli kaygılar ise eğitimde farklılıkları dikkate alma, öğrenci beklentilerini dikkate alma, öğretim hizmetini uygun şekilde planlama ve uygulama, öğretimi farklı ve uygun materyal ve metotlarla sürdürebilme, güçlü iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerle ilişkilidir ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte olma üzerinde yoğunlaşır.

Öğretmen yetiştirme görevi üniversitelerce üstlenilmektedir. Üniversitelerin öğretmen yetiştiren programlarının müfredatlarında adayın branşına ilişkin alan bilgisi, pedagojik formasyon bilgisi ve mesleki tecrübe kazandırılması için mesleki uygulama dersleri yer almaktadır. Bu programlarda öğrenim gören adaylar ve öğretim hizmeti veren akademisyenler, alanlarına yönelik aldıkları bilgileri ilgili alanı öğrenmede yetersiz olarak görmekte ve bunun bir sonucu olarak programları öğretmen yetiştirme adına başarısız bulmaktadırlar (Okçabol, 2004). Öğretmen ihtiyacının büyük kısmı devlet okullarınca karşılanmaktadır (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2017). Devlet okullarında öğretmenlik yapabilmek için mezuniyet sonrasında senede bir kez yapılan KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) adlı sınavda başarılı olmak aşılması gereken engellerden birisidir. Geçmişte izlenen yanlış politikalar sonucunda birçok branşta ihtiyacın çok üzerinde öğretmen yetiştirilmiş ve branşlarda atama bekleyen öğretmen adayı sayısında yığılmaya sebep olmuştur (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005). Bu durum; sınava giren aday sayısının ihtiyacın çok üzerinde olmasıyla ve dolayısıyla göreve talip olan adaylardan yalnızca küçük bir bölümünün göreve başlamasıyla sonuçlanmaktadır. Öğretmen adayları bu sistemin iyi öğretmen seçebilme adına yeterli bir sistem olmadığını düşünmektedirler (Gündoğdu, Çimen & Turan, 2008). Öğretmen atama kontenjanları bakanlık tarafından ihtiyaç doğrultusunda belirlenmektedir. Göreve başlayan öğretmen adaylarının büyük bölümü yaşadıkları ya da eğitim aldıkları bölgelerin dışında göreve başlamaktadır. Öğretmenlerin yeni görev yerlerinde; farklı bir kültüre, coğrafyaya, farklı fiziki ve teknolojik imkanlara ve farklı sosyal ilişkilere uyum sağlamaları gerekebilmektedir. Öğretmen adayları ile yapılan çalışmalar adayların; göreve başlayacakları bölgenin kültürüne uyum sağlamada zorlanabileceklerine, kendi kültürlerinden dolayı dışlanabileceklerine, sınıf yönetimi ve disiplini sağlamada zorlanabileceklerine, öğrenci ve velilerle iletişim kurmada sorunlarla karşılaşabileceklerine, siyasi görüşlerinden dolayı idareci ve meslektaşlarıyla anlaşmakta zorlanabileceklerine ilişkin görüşlere sahip olduklarını göstermiştir (Aktaş, 2016; Sever, Aktaş, Şahin & Tunca, 2015).

Öğretmen adaylarının geleceğe ilişkin yaşayabileceklerini düşündükleri sorunlar arasında ekonomik sorunlar da bulunmaktadır. Adaylar, öğretmen maaşlarının ve ders ücretlerinin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalabileceğini düşünmektedir (Altun & Ateş, 2008). Özellikle seksenli yıllarda güçlenen liberal ekonominin etkisiyle yeni meslek grupları ortaya çıkmış ve memur gelirleri bu meslek grupları karşısında gerilemeye başlamıştır. Bu durumdan öğretmen gelirleri de nasibini almış ve ülkemizde öğretmen gelirleri dünyadaki emsallerinin altında kalmıştır (Bilir, 2011; Erden, 1999; Akt. Çelikten & Arkadaşları, 2005). Göreve yeni başlayan öğretmenlerin sorunları arasında maaş ve ders ücretlerinin, ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması sorunu mevcuttur (Öztürk, 2016). Bu da öğretmen adaylarının ileride ekonomik sorunlarla karşılaşabileceklerine ilişkin görüşlerinde aslında haksız olmadıklarını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının eğitim süreçleri, KPSS sınavı, mesleğe başlayacakları bölgelerin fiziki-teknolojik imkanları ve kültürleri, ileride birlikte çalışmaları muhtemel idareci ve meslektaşları, öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyi gibi konular adaylarda geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin oluşumuna sebep olabilmektedir. Kaygı, geleceğe yönelik olumsuz beklentilerle doğrudan ilişki olan bir kavramdır ve fiziksel ve psikolojik yaşamda rahatsızlıklara sebebiyet verebilmektedir (Ceyhan, 2004). Cai (2000) kaygının

öğrencilerde zararlı alışkanlıklara, motivasyonda düşüşe ve başarıda düşüşe yol açtığını gözlemlemiştir. Yaman (2014) performansa yönelik kaygının ilgili alana yönelik tutumla arasında bir ilişki olduğuna işaret ederek kaygı düzeyi arttıkça tutumun olumsuzlaştığını dile getirmiştir. Bunun yanında kaygı-tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen Doğan ve Çoban (2009) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada, mesleki kaygı düzeyi ile mesleğe yönelik tutum arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı düzeyde olduğunu saptamışlardır. Yapılan literatür taraması sonucunda kaygı, öğretmenlerin ruhsal ve fiziksel sağlıklarında, eğitim-öğretim sürecindeki performanslarında ve mesleğe yönelik tutumlarında etkili olabilecek bir faktör olarak görülmüştür.

Fen öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışma; öğretmen adaylarının ruhsal ve bedensel sağlık durumlarını, mesleki tutum ve performanslarını etkileyebilecek olan kaygı düzeyinin tespitinde ve olumsuz etkisinin azaltılmasında uygulanabilir öneriler getirmesi bakımından önemli görülmektedir.

2.Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama deseninde tasarlanmış ve yürütülmüştür. Tarama çalışmaları sınıflandırılırken amaç ve zaman boyutları göz önünde bulundurularak sınıflandırılırlar (Jhonson & Christensen, 2014). Amaç boyutu ele alındığında bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Betimsel tarama çalışmalarında amaç, araştırılmak istenen problemin mevcut durumunu tespit etmek ve neredeyiz sorusuna cevap aramaktır (Çepni, 2010). Zaman boyutu ele alındığında ise bu araştırma kesitsel bir çalışmadır. Kesitsel çalışmalar, araştırmaya ilişkin verilerin bir defada toplandığı çalışmalardır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Amasya Üniversitesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Programlarına, 2016-2017 Eğitim-öğretim yılı içerisinde, öğrenimlerine devam etmekte olan 615 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise veri toplama sürecinde ulaşılabilecek olan toplam 426 öğretmen adayı oluşturmaktadır ($426/615 \times 100 = 69,27$, evrenin %69,27'lik bölümü).

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini tespit etmek için Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği" ve araştırma problemleri göz önünde bulundurularak hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu; öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde farklılaşmaya sebep olabileceği düşünülen cinsiyet, ailede öğretmen bulunması durumu, adayın bulunduğu sınıf seviyesi, KPSS kursuna gitme durumu ve akademik başarı düzeyi değişkenlerini içeren beş maddelik bir form olarak hazırlanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 22.0 paket programından faydalanılmıştır. Verilerin analizinde kullanılacak test tekniklerinin seçimi için veri dağılımının normallik gösterip göstermediği incelenmiştir. Veri dağılımının normal olup olmadığını saptamada, basıklık ve çarpıklık değerleri göz önünde bulundurulmuştur. Tabachnick ve Fidell (2013), basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1,5 ile -1.5 değer aralığında seyrettiği verilerin, normal dağılıma sahip veriler olarak değerlendirilebileceğine işaret etmiştir. Analizler sonucunda elde edilen basıklık değeri (.018) ve çarpıklık değeri (.654) verilerin normal dağılımında önemli bir sapma göstermediğine işaret etmiştir. Normal dağılıma sahip olduğu saptanan verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Öğretmen adaylarına ait mesleki kaygı düzeyi puanlarının cinsiyet, ailede öğretmen bulunma durumu, KPSS kursuna gitme durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı parametrik bir test olan bağımsız örneklem t testi (independentsimple t test) ile incelenmiştir. Öğretmen adaylarına ait mesleki kaygı düzeyi puanlarının sınıf seviyesi ve genel ağırlıklı not ortalamalarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi ANOVA (oneway ANOVA) testi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucunda gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık tespit edildiğinde, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için post-hoc testlerinden LSD testine başvurulmuştur.

3. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesi neticesinde ulaşılan bulgular bu bölümde tablo ve sözel ifadelerle sunulacaktır. Elde edilen bulguların ilgili literatürde yer alan diğer çalışmaların bulgularıyla benzerlik ve farklılıklarına değinilerek, ortaya çıkan farklılıklara sebep olabilecek etmenlere ilişkin görüşlere yer verilecektir.

3.1. Mesleki Kaygı Düzeylerinin Saptanmasına İlişkin Bulgular

Fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyini ölçmek için kullanılan ölçeğin geneline ve alt faktörlerine yönelik kaygı puanı ortalamaları, standart sapma değerleri, basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Ölçeğe ve Alt Faktörlerine İlişkin Puan Ortalamaları İle Standart Sapma, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Faktörler	$\bar{X}_{ort.}$	SS.	Çarpıklık	Basıklık
Görev Merkezli Kaygı	3.75	.88	-.81	.08
Ekonomik/Sosyal Merkezli Kaygı	3.40	.96	-.41	-.51
Öğrenci/İletişim Merkezli Kaygı	3.68	1.05	-.86	.08
Meslektaş ve Veli Merkezli Kaygı	3.88	.93	-.88	.15
Kişisel Gelişim Merkezli Kaygı	3.61	1.27	-.68	-.82
Atanma Merkezli Kaygı	2.42	1.06	.55	-.34
Uyum Merkezli Kaygı	3.66	1.06	-.55	-.52
Okul Yönetimi Merkezli Kaygı	3.54	.93	-.54	-.01
Genel Mesleki Kaygı (Ölçeğin Tümü)	3.58	.75	-.65	-.02

Mesleki Kaygı Ölçeği puan ortalaması (3,58) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin “çok az kaygılanıyorum” seviyesinde olduğunu göstermiştir. Kaygının performansa, tutuma, ruh ve beden sağlığına olumsuz etkisi düşünüldüğünde, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde görev alması muhtemel olan öğretmen adaylarının düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip olmaları pozitif bir durum olarak görülmektedir. Pozitif olarak görülen bu bulguyu, ilgili alanda yapılan birçok çalışmanın (Akgün & Özgür, 2014; Dilmaç, 2010; Doğan & Çoban, 2009; Köse, 2006; Sürücü, 2012; Türkdogan, 2014; Yıldırım, 2011) bulguları destekleyici niteliktedir. Adayların kaygı düzeylerinin yüksek olarak tespit edildiği bulguların yer aldığı çalışmalarda, (Bozdam & Taşgın, 2011; Tabancalı, Çelik & Korumaz, 2016) farklılığın adayların branşları ya da öğrenim gördükleri bölgeden kaynaklı olarak ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir.

Mesleki kaygıyı oluşturan sekiz alt faktörün altısı için adayların kaygı seviyelerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Fakat adayların ekonomik/ sosyal merkezli kaygılarının orta seviyede, atanma merkezli kaygılarının ise yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, adayların işe başlama ve öğretmenlik mesleğini icra ederken hayatını idame ettirme adına kaygılandıklarına işaret etmektedir. Mesleğe başlama adına son derece kritik bir eşik olan atanma sınavını başarıyla geçmenin, yüksek düzeyde kaygıya sebep olması şaşırtıcı bir durum değildir. Öğretmen atamalarında puanı esas alınan KPSS sınavına yönelik kaygı düzeyini belirlemeyi amaçlayan araştırmalarda da öğretmen adaylarının yüksek düzeyde kaygıya sahip oldukları tespit edilmiştir (Baştürk, 2007; Can & Can, 2011). Öğretmen adaylarının atanma konusundaki kaygılarına yönelik bulguların örtüştüğü söylenebilir. Aktaş (2016), Sever ve Ark. (2015) öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmalarda adayların muhtemel görev yerlerinde sosyal ilişkilerde sorun yaşayabileceklerini düşündüklerini tespit etmişlerdir. Altun ve Ateş (2008) öğretmen adaylarının mesleklerini icra ederken ekonomik sorunlar yaşayabileceklerini düşündüklerine ilişkin bulgular elde etmişlerdir. Söz konusu bulgular bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Akgün ve Özgür (2014) 'ün çalışmalarında elde ettikleri bulgular, öğretmen adaylarını en çok kaygılandıran faktörün atanma merkezli kaygı faktörüyken en az kaygılandıran faktörün meslektaş ve veli merkezli kaygı faktörü olduğunu tespit etmişlerdir. Söz konusu çalışmanın bulguları bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

3.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkeninin mesleki kaygı düzeyi üzerinde farklılaşmaya sebep olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2.Cinsiyet Değişkenine Göre Kaygı Düzeylerini Gösteren t testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}_{ort.}$	SS.	t	p
Mesleki Kaygı Düzeyi	Erkek	87	3.83	0.67	-3.492	.001
	Kadın	339	3.51	0.77		

Yapılan t testi sonucunda erkek öğretmen adaylarının (3.83) kadın öğretmen adaylarının (3.51) ortalama kaygı puanına sahip olduğu görülmüştür. Aradaki farkın anlamlı düzeyde olup olmadığını anlamak için t test analizine başvurulmuş, -3.492 t değerinin anlamlı olduğu bulgusuna ($p < .05$) ulaşılmıştır.

Cüceloğlu (2016) kaygıyı, bireyin içerisinde bulunduğu fiziksel ortamı algılayışıyla ilgili bir his olarak değerlendirirken bu algıda bireyin yetiştiği ve içerisinde bulunduğu kültürün etkili olduğuna vurgu yapmaktadır. Kaygının, bireyin yetiştiği ve içinde yer aldığı kültürle doğrudan ilişkili kavram olduğu göz önünde bulundurularak, bu bulgunun toplumsal değer yargılarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, Bozkurt (2004), Akgün, Gönen ve Aydın (2007), Dilmaç (2010), Can ve Can (2011), Sürücü (2012), Tabancalı ve Ark. (2016), Akgün ve Özgür' ün (2014) çalışmalarında elde ettikleri bulgular, kadın öğretmen adaylarının daha yüksek düzeyde kaygıya sahip olduğu yönünde çalışma bulgularını desteklemektedir. Literatür incelendiğinde, Uygun, Avaroğulları ve Oran (2016) ve Baştürk (2007) çalışmalarında erkek öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını daha yüksek düzeyde tespit etmişlerdir. Kafkas, Açak, Çoban ve Karademir (2010), Tümerdem (2007), Doğan ve Çoban (2009), Temiz (2011), Bilgici ve Deniz (2016), Bozdam (2008), Dursun ve Karagün (2012) ise çalışmalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir. Bu farklılıkların adayların içinde buldukları toplumun kendilerinden beklentileri sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Akgün ve Ark. (2007; s.295.) çalışmalarından elde ettikleri bulguları "Ülkemiz şartlarında erkekler daha özgür bir yaşam sürerken kadınlar üzerinde aile ve yaşadıkları çevrenin etkisi görülmektedir. Söz konusu etki bölgeler arasındaki kalkınmışlık düzeyi ve sosyal yapıya bağlı olarak değişiklik göstermektedir." şeklinde yorumlamıştır. Baştürk (2007) çalışmasındaki bulguyu ataerkil yapıdaki toplumda erkeğe biçilen rolün, meslek edinme ve ailesinin geçimine katkı sağlaması adına üzerinde baskı yarattığı ve bunun kaygıya sebep olduğu şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bilgici ve Deniz (2016) okul öncesi öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada erkek öğretmen adaylarının görev merkezli kaygılarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu çocuk yetiştirme sürecinde kadınların daha aktif olarak rol aldığı ve erkeğin görece pasif kaldığı bir kültür için olası görülebilir. Kadın ve erkeğin sosyal hayat içerisinde daha eşit görüldüğü kültürlerde ise kaygı düzeyinde cinsiyet değişkeninin anlamlı farklılaşmalara sebep olmadığı bulgusunun elde edilmesi de beklenebilir. Cinsiyet değişkeninin kaygı düzeyinde anlamlı farklılaşmaya sebep olup olmadığını ele alan çalışmalarda elde edilen birbiriyle çelişen bulguların sebebinin bu olduğu düşünülmektedir.

3.3. Ailede Öğretmen Bulunması Değişkenine İlişkin Bulgular

Adayın ailesinde öğretmen bulunması değişkeninin mesleki kaygı düzeyi üzerinde farklılaşmaya sebep olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Ailede Öğretmen Bulunması Değişkenine Göre Mesleki Kaygı Düzeylerini Gösteren t testi Sonuçları

	Ailede Öğretmen Bulunma Durumu	n	$\bar{X}_{ort.}$	SS.	t	p
Mesleki Kaygı Düzeyi	Bulunuyor	119	3.56	0.76	-.309	.757
	Bulunmuyor	307	3.58	0.76		

Yapılan t testi sonucunda ailesinde öğretmen bulunan öğretmen adaylarının (3.56) ailesinde öğretmen bulunmayan öğretmen adaylarının (3.58) ortalama kaygı puanına sahip olduğu görülmüştür. Ailesinde öğretmen bulunmayan adayların görece daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Aradaki farkın anlamlı düzeyde olup olmadığını anlamak için t test analizine başvurulmuş, -.309 t değerinin anlamlı olmadığı bulgusuna ($p > .05$) ulaşılmıştır.

Schab (2016) kaygıya sebep olan kaynağı keşfetmenin, kaygı düzeyinin düşürülmesinde etkili bir yöntem olduğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda ailesinde öğretmen bulunan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin daha düşük çıkması beklenebilir. Sürücü (2012) ailesinde öğretmen bulunan adayların daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip oldukları bulgusunu elde etmiştir. Bu bulgu çalışmada elde edilen bulguyla çelişmektedir. Elde edilen bulgunun, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının eğitim süreçleri boyunca öğretmen-öğrenci ilişkisi çerçevesinde öğretmenleri ile kurmuş oldukları ilişkinin, mesleğin keşfi adına beklenen farklılaşmanın ortadan kalkmasında yeterli olabilecek bir süreç oluşuyla açıklanabilir.

3.4. Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Bulgular

Adayın bulunduğu sınıf seviyesi değişkenin mesleki kaygı düzeyi üzerinde farklılaşmaya sebep olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 4’de sunulmaktadır.

Tablo 4. Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre Kaygı Düzeylerini Gösteren t testi Sonuçları

	Sınıf Seviyesi	n	\bar{X}_{ort}	SS	F	p
Mesleki Kaygı Düzeyi	1.Sınıf	111	3.54	.76	.782	.505
	2.Sınıf	113	3.67	.71		
	3.Sınıf	113	3.56	.77		
	4.Sınıf	89	3.53	.80		

Yapılan ANOVA testi sonucunda birinci sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının (3.54), ikinci sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının (3.67), üçüncü sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının (3.56) ve dördüncü sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının (3.53) ortalama kaygı puanına sahip olduğu görülmüştür. İkinci sınıf seviyesindeki adayların görece daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip olduğu tespit edilmiştir. İkinci sınıfı sırasıyla üçüncü ve birinci sınıf seviyesindeki öğretmen adayları takip etmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlı düzeyde olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizine başvurulmuş, .782 F değerinin anlamlı olmadığı bulgusuna ($p>.05$) ulaşılmıştır.

Türkdoğan (2014) da çalışmasında, öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı bulgusunu elde etmiştir. Bu bulgunun çalışma bulgularını destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

3.5. KPSS Kursuna Gitme Değişkeni

Adayın KPSS kursuna gitme değişkenin mesleki kaygı düzeyi üzerinde farklılaşmaya sebep olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. KPSS Kursuna Gitme Değişkenine Göre Kaygı Düzeylerini Gösteren t testi Sonuçları

	KPSS Kursuna Gitme Durumu	n	\bar{X}_{ort}	SS.	t	p
Mesleki Kaygı Düzeyi	Gidiyor	44	3.64	.77	.586	.558
	Gitmiyor	382	3.57	.76		

Yapılan t testi sonucunda KPSS kursuna giden öğretmen adaylarının (3.64), KPSS kursuna gitmeyen öğretmen adaylarının (3.57) ortalama kaygı puanına sahip olduğu görülmüştür. KPSS kursuna giden adayların görece daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Aradaki farkın anlamlı düzeyde olup olmadığını anlamak için t test analizine başvurulmuş, .586 t değerinin anlamlı olmadığı bulgusuna ($p>.05$) ulaşılmıştır.

KPSS kursuna giden öğretmen adaylarının görece daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip oldukları görülmüştür. Anlamlı olmayan bu farklılığın sebebinin, kaynağı keşfetme sürecinde KPSS kursuna giden adayların daha aktif oluşu düşünülmektedir.

3.6. Akademik Başarı Seviyesi Değişkeni

Adayın başarı seviyesi değişkenin mesleki kaygı düzeyi üzerinde farklılaşmaya sebep olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Akademik Başarı Seviyesi Değişkenine Göre Kaygı Düzeylerini Gösteren ANOVA testi Sonuçları

	Akademik Başarı Seviyesi	n	\bar{X}_{ort}	SS	F	P
Mesleki Kaygı Düzeyi	Çok İyi	22	3.85	.82	3.148	.025
	İyi	182	3.66	.70		
	Orta	164	3.46	.76		
	Zayıf	58	3.55	.84		

Yapılan tek ANOVA testi sonucunda Akademik başarısı “çok iyi” seviyesinde olan öğretmen adaylarının (3.85), “iyi” seviyesinde olan öğretmen adaylarının (3.66), “orta” seviyesinde olan öğretmen adaylarının (3.46) ve “zayıf” seviyesinde olan öğretmen adaylarının (3.55) ortalama kaygı puanına sahip olduğu görülmüştür. “çok iyi” seviyesinde olan adayların daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Çok İyi seviyesinde olan adayları sırasıyla iyi ve zayıf seviyede olan öğretmen adayları takip etmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlı düzeyde olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizine başvurulmuş, 3.148 F değerinin anlamlı olduğu bulgusuna ($p<.05$) ulaşılmıştır.

Anlamli farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için post-hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır. LSD testine ilişkin değerler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Akademik Başarı Seviye Grupları Arasında Anlamli Farklılaşmanın Tespitine Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) Akademik Başarı Seviyesi	(J) Akademik Başarı Seviyesi	(I-J) Ort. Arası Fark	P
Çok İyi	İyi	.19288	.257
	Orta	.39587	.021
	Zayıf	.30704	.104
İyi	Çok İyi	-.19288	.257
	Orta	.20299	.013
	Zayıf	-.08884	.315
Orta	Çok İyi	-.39587	.021
	İyi	-.20299	.013
	Zayıf	-.08884	.315
Zayıf	Çok İyi	-.30704	.104
	İyi	-.011415	.315
	Orta	-.08884	.440

Yapılan LSD testi neticesinde “orta” başarı seviyesindeki öğretmen adaylarının “çok iyi” ve “iyi” başarı seviyesindeki adaylardan anlamli ölçüde daha yüksek mesleki kaygıya sahip olduğu görülmüştür. Çalışmada “çok iyi” akademik başarı seviyesindeki öğretmen adayları, mesleki kaygı düzeyleri en düşük seviye grubu olarak tespit edilmiştir. Bu grubu “iyi” başarı seviyesine sahip öğretmen adayları takip ederken, “orta” düzeyde akademik başarıya sahip öğretmen adayları en yüksek mesleki kaygı düzeyine sahip olarak tespit edilmiştir. Cüceloğlu (2016) olumsuz bir sonucu beklemenin tüm kültürlerde kaygıya sebep olabilecek ortak bir etmen olduğunun altını çizmektedir. “Çok iyi” ve “iyi” akademik başarı seviyesindeki adayların bu etmenden uzak oluşu, diğer akademik başarı seviyesindeki adaylardan daha düşük düzeyde mesleki kaygıya sahip oluşlarını açıklayıcı niteliktedir. Bu bulgu Tümerdem (2007), Akgün ve arkadaşları (2007), ve Saracaloğlu, Kumral ve Kanmaz (2009) çalışmalarında elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Akademik başarı seviyesi yüksek olan öğretmen adaylarının mesleki alana da bu başarıyı yansıtabileceklerini düşünmesi ve bu durumun kaygı düzeyini etkilemesi oldukça olası görülmektedir. Tümerdem (2007) çalışmasında bu bulguyu destekleyici bulgulara yer vermiştir. Çalışmada “orta” başarı seviyesindeki öğretmen adaylarının en yüksek mesleki kaygı düzeyine sahip oldukları bulgusu elde edilmiştir. Salecl (2013) kaygıyı belirsizlik ile kaynaşmış bir his olarak ifade ederken Le Gall (2006) belirsizlik durumunun ortadan kalkmasıyla hissini artık kaygı olarak ifade edilemeyeceğinden bahseder. Kaygı kavramının belirsizlik ile olan doğrudan ilişkisi değerlendirildiğinde; bu bulgu başarılı veya başarısız olmak arasında kalan belirsizliğin, mesleki alana da yansıması düşüncesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürde akademik başarı seviyesinin mesleki kaygı düzeyinde anlamli ölçüde farklılaşmaya sebep olmadığı bulgusuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Dursun & Karagün, 2012).

4. Sonuçlar

Çalışmanın bu bölümünde yapılan uygulama ve analizler yoluyla elde edilerek tartışılan bulgulardan varılan sonuçlara yer verilecektir.

- Yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Mesleki kaygıyı oluşturan alt faktörlere ilişkin kaygı düzeyleri incelendiğinde atanma merkezli kaygı ve ekonomik/sosyal merkezli kaygı faktörleri dışında kalan faktörler için de mesleki kaygı düzeyinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının atanma merkezli kaygı düzeyinin oldukça yüksek olduğu; ekonomik/sosyal merkezli kaygı düzeylerinin ise orta seviyede olduğu görülmüştür.
- Yapılan analizler ve elde edilen bulgular göstermiştir ki cinsiyet mesleki kaygı düzeyi üzerinde anlamli ölçüde farklılaşmaya yol açan bir değişkendir. Kadın öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin erkek adaylardan anlamli derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Analizler neticesinde ulaşılan bulgular göz önünde bulundurularak ailesinde öğretmen bulunan öğretmen adayları ile ailesinde öğretmen bulunmayan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinde anlamli bir farklılaşmaya rastlanmadığı sonucuna varılmıştır.
- Adayın bulunduğu sınıf seviyesinin, mesleki kaygı düzeyinde anlamli farklılaşmaya sebep olan bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- KPSS kuruna gitme durumunun mesleki kaygı düzeyinde anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı sonucuna varılmıştır.
- Araştırma verilerine dayanarak akademik başarı seviyesinin mesleki kaygı düzeyinde anlamlı farklılaşmaya sebep olan bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. Analiz edilen veriler göstermiştir ki akademik başarı seviyesi “çok iyi” ve “iyi” olan adaylar, “orta” başarı seviyesindeki adaylarla kıyaslandığında mesleki kaygı seviyelerinin anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmada ele alınan değişkenlere göre mesleki kaygı düzeyindeki farklılaşmalara ilişkin sonuçlar Tablo 8’ de sunulmaktadır.

Tablo 8. Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerindeki Farklılaşma

	Cinsiyet	Ailede Öğretmen Olması	Sınıf Seviyesi	KPSS Kursuna Gitme	Akademik Başarı
Mesleki Kaygı Düzeyi	Kadın öğretmen adaylarında kaygı düzeyi anlamlı ölçüde yüksektir.	Anlamlı ölçüde farklılaşma yoktur.	Anlamlı ölçüde farklılaşma yoktur.	Anlamlı ölçüde farklılaşma yoktur.	“orta” başarı seviyesindeki öğretmen adaylarının kaygı düzeyleri “çok iyi” ve “iyi” başarı seviyelerindeki adaylardan anlamlı ölçüde daha yüksektir.

5. Öneriler

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar göz önünde bulundurularak birtakım öneriler sunulacaktır.

Öğretmen adaylarının atanma merkezli kaygılarının azaltılmasında, uzun vadeli bir planlama yapılarak, yapılacak atama miktarı oranınca öğrenci alımı gerçekleştirilirse atanma merkezli kaygının düşürülmesi sağlanabilir. Ekonomik/sosyal merkezli kaygının düşürülmesi için öğretmen maaşlarında yapılacak iyileştirmeler etkili olabilir. Ayrıca merkezi ve yerel yönetim kontrolündeki sosyal hizmet alanlarında öğretmenlere dönük olarak pozitif ayrımcılık yapılması ekonomik/sosyal merkezli kaygı düzeyinin azaltılmasında uygun olabilir.

Kadın öğretmen adaylarının, erkek adaylardan anlamlı derecede yüksek mesleki kaygı düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın adayların topluca buldukları yurt vb. kurumlarda kaygıyla mücadelede fayda sağlayabilecek etkinlikler düzenlenerek adayların bu etkinliklere katılımları teşvik edilebilir. Farklılığın nedeni olarak adayların içerisinde buldukları kültür görüldüğünden, bu etkinliklerin sosyal hayat içinde kadın öğretmen adaylarının ön plana çıkabileceği, planlama ve uygulama aşamalarında aktif olarak rol alabilecekleri mesleki etkinlikler olabilir.

Akademik başarı seviyesi “orta” seviyede olan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyinin “çok iyi” ve “iyi” seviyesindeki adaylardan anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının rehberlik servislerini aktif olarak kullanmaya teşviki, hem öğretmen adaylarının akademik başarılarını artırmada hem de kaygı düzeyini düşürmede etkili bir yol olarak izlenebilir. Bu doğrultuda rehberlik birimleri çalışmalarda bulunabilir.

Bu araştırma, adayların ilgili yıllarda programa yerleştiği puan aralığının yakınlığı dikkate alınarak sınırlandırılmıştır. Farklı puan aralıklarında programa yerleşen öğrencilerin kaygı düzeylerinin karşılaştırıldığı araştırmalar yapılabilir. Ayrıca bu araştırma Orta Karadeniz Bölgesi’nde yer alan benzer kültürel özelliklere sahip iki şehirde öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlandırılmıştır. Farklı coğrafi bölgelerden öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyini karşılaştıran araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, A., Gönen, S., & Aydın, M. (2007). The investigation of anxiety levels of primary school science and mathematics teacher students' according to some variables. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 283-299.
- Akgün, F., & Özgür, H. (2014). Examination of the anxiety levels and attitudes of the information technology pre-service teachers towards the teaching profession/Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki kaygılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10 (5), 1206-1223.
- Aktaş, B.Ç. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Yaşamlarında Karşılaşılabileceklerini Düşündükleri Sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(38), 16-30.
- Altun, E., & Ateş, A. (2008). The problems and future concerns of computer and instructional technologies preservice teachers. *Elementary Education Online*, 7 (3), 680-692.
- Baştürk, R. (2007). Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 163-176.

- Bilgici, B. G., & Deniz, Ü. (2016). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gelecek Kaygılarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2353-2372.
- Bilir, A. (2011). The historical evolution of teacher training and employment politics in Turkey, *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 44(2), 223-246.
- Bozdam, A. (2008). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bozdam, A., & Taşgın, Ö. (2011). Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 44-53.
- Bozkurt, N. (2004). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 29 (133): 52-59.
- Cabi, E., & Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 85-96.
- Cai, S. (2000). Physical Exercise and Mental Health: A Content Integrated Approach in Coping With College Students' Anxiety and Depression. *Physical Educator*, 57(2), 69-77.
- Can, S. & Can, G. (2011). Kamu Personeli Seçme Sınavı Öncesinde Öğretmen Adaylarının Stres Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 765-778.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 91-102.
- Cüceloğlu, D. (2016). İnsan ve davranış psikolojisinin temel kavramları. (28. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çepni, S. (2010). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (5. Baskı). Trabzon
- Deniz, L., & Üldaş, İ. (2008). Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematik Kaygı Ölçeği'nin Geçerlilik, Güvenilirlik Çalışması. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, 49-62.
- Dilmaç, O. (2010). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 24, 49-65.
- Doğan, T., & Çoban, A. E. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Dursun, S. & Karagün, E. (2012). Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 93-112.
- Enç, M. (1974) Ruhbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Fraenkel J.R., Wallen, N.E., & Hyun, H.H. (2012). How to Design and Evaluate Research in Education (8. Baskı). New York: McGraw Hill Companies.
- Fuller, F.F. (1969). Concerns of Teachers: A Developmental Conceptualization. *American Educational Research Journal*, 6(2), 207-226.
- Gençtan, E., (1984). Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar. Ankara: Maya Matbaacılık.
- Gündoğdu, K., Çimen, N. ve Turan, S. (2008). Öğretmen Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 35-43.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). Eğitim araştırmaları: nicel, nitel ve karma yaklaşımlar. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Kafkas, M. E., Açak, M., Çoban, B., & Karademir, T. (2010). Investigation of The Relationship Between Preservice Physical Education Teachers' Sense of Self-Efficacy and Professional Concerns Eservice Teachers. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 93-111.
- Köknel, Ö. (1998). *Zorlanan İnsan*, İstanbul: Altın Yayınevi.
- Köse, S. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleki kaygıları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 80-89. Sürücü, F. (2012). Matematik Öğretmen Adaylarının Gelecek Kaygıları. Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Le Gall, A., (2006). Anksiyete ve kaygı. (İ. Yerguz, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, (2016-2017), Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara, Resmi İstatistik Programı Yayını, (meb.gov.tr sayfasından 06.12.2017 tarihinde alınmıştır.)
- Okçabol, R. (2004). Öğrenci, Öğretmen, Öğretmen Adayı Ve Öğretim Elemanı Gözüyle Öğretmen Yetiştirme. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Öztürk, M. (2016). Köy ve Kasabalarda Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleğin İlk Yılında Yaşadıkları Güçlükler. *Elementary Education Online*, 15(2), 378-390.
- Salecl, R. (2013). Kaygı Üzerine. (B. E. Aksoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Saracaloğlu, A.S., Kumral, O., & Kanmaz, A. (2009). Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yeterlikleri, Kaygıları ve Akademik Güdülenme Düzeyleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 38-54.
- Schab, L.M. (2016). Kaygı Ergenler İçin Çalışma Kitabı. (F. Mktm, Çev.) Nobel Yaşam: Ankara.
- Sever, D., Aktaş, B.Ç., Şahin, S.A., & Tunca, N. (2015). "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Başladıklarında Karşılaşılabileceklerini Düşündükleri Sorunlar", *Anadolu Journal Of Educational Science International*, 5(2), 1-23.
- Sürücü, F. (2012). Matematik Öğretmen Adaylarının Gelecek Kaygıları. Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Tabachnick, B. G., & Fideli, L.S. (2013). Using Multivariate Statistics (sixth Edition). Boston: Ally And Bacon.
- Tabancalı, A., Çelik, K., & Korumaz, M. (2016). Professional Anxiety Level of Pre-Service Teachers in Turkish Context/Türkiye Bağlamında Hizmet Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri. *e-International Journal of Educational Research*, 7(3), 63-73.
- Temiz, E. (2011). An Examination For Vocational Anxiety Level of Teacher Candidates of Department of Fine Arts Education In The Sense of Gender and Field Variables. *Fine Arts*, 6(2), 303-310.
- Tümerdem, R. (2007) Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 20, 32-45.
- Türkdoğan, S.C. (2014). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlere Göre Mesleki Kaygıları. Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Denizli.
- Uygun, K., Avaroğulları, M., & Oran, M. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 11(21), 417-436.
- Yaman, H. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Genel Kaygı Düzeyleri, Yazma Kaygıları ve Türkçe Dersine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 1111-1122.
- Yıldırım, A. (2011). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Öz-Yeterlik Algıları İle Mesleki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.